Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
ELEANOR SHARPSTON
přednesené dne 21. července 2016 [1]

Věc C-127/15

Verein für Konsumenteninformation
proti
INKO, Inkasso GmbH

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce od Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko)]

„Ochrana spotřebitele — Spotřebitelské úvěrové smlouvy — Směrnice 2008/48/ES — Výklad článku 3 písm. f) — Výraz ‚zprostředkovatel úvěru' — Jsou dohody o splátkách sjednané společností zabývající se vymáháním pohledávek, která jedná jménem věřitelů, ‚úvěrovými smlouvami, které se vztahují k bezplatně odložené platbě stávajícího dluhu', podle čl. 2 odst. 2 písm. j)"

1. Pokud společnost zabývající se vymáháním pohledávek dostane od věřitele příkaz vymáhat od dlužníků splatné pohledávky z úvěrové smlouvy („původní smlouva") ve formě dohody o odložené platbě, jedná jako zprostředkovatel úvěru pro účely směrnice 2008/48/ES [2]? Pokud ano, spadají tato ujednání mimo rámec této směrnice, pokud si za služby účtuje poplatky, které nepřesahují částky sjednané v původní úvěrové smlouvě, které dlužník musí zaplatit věřiteli v každém případě? Touto žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce klade Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko) Soudnímu dvoru otázku ohledně působnosti směrnice 2008/48, která upravuje smlouvy o spotřebitelském úvěru.

Právní rámec

Směrnice 2008/48

2. Směrnice 2008/48 má řadu cílů. Zaprvé její hlavní cíle zahrnují harmonizaci právního rámce v řadě klíčových oblastí za účelem „usnadnění vzniku dobře fungujícího vnitřního trhu spotřebitelských úvěrů" [3]; aby nabízel „dostatečný stupeň ochrany spotřebitele, a zajistil tak důvěru spotřebitelů" [4]; a zajistil dosažení „vysoké a rovnocenné úrovně ochrany zájmů všech spotřebitelů ve Společenství a pro vytvoření skutečného vnitřního trhu" [5]. Zadruhé poskytovatelé úvěrů by měli informovat spotřebitele, aby bylo zajištěno, že budou chráněni proti nekalým nebo zavádějícím praktikám, a umožnit jim rozhodovat se na základě úplné znalosti věci tak, že zajistí, aby měli před uzavřením úvěrové smlouvy přiměřené informace o podmínkách a nákladech úvěru a o svých povinnostech, které

1 — Původní jazyk: angličtina.

2 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. 2008, L 133, s. 66) (dále jen „Směrnice"). Směrnice byla změněna směrnicí Komise 2011/90/EU ze dne 14. listopadu 2011 (Úř. věst. 2011, L 296, s. 35) a směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 (Úř. věst. 2014, L 60, s. 34): viz dále bod 11 níže. Těmito změnami nedošlo ke změně znění předmětných ustanovení.

3 — Bod 7 odůvodnění.

4 — Bod 8 odůvodnění.

5 — Bod 9 bod odůvodnění.

si mohou vzít s sebou a posoudit [6]. Zatřetí směrnice má regulovat některé povinnosti zprostředkovatelů úvěru a zajistit, že se požadavky na poskytnutí informací před uzavřením smlouvy uplatní i vůči nim [7]. Začtvrté toto podněcuje členské státy k tomu „přijmout vhodná opatření pro podporu odpovědných praktik ve všech fázích úvěrového vztahu při zohlednění zvláštních charakteristických rysů svých úvěrových trhů. Tato opatření mohou zahrnovat například informování a vzdělávání spotřebitelů, včetně upozornění na rizika spojených s prodlením při splátkách a s nadměrným zadlužením“ [8].

3. Článek 1 stanoví, že účelem směrnice 2008/48 je harmonizovat některé aspekty právních a správních předpisů členských států, které se týkají smluv o spotřebitelském úvěru.

4. Dle článku 2 se směrnice 2008/48 vztahuje na úvěrové smlouvy, které z ní nejsou výslovně vyňaty. Článek 2 odst. 2 uvádí 12 typů úvěrových smluv týkajících se nemovitého majetku [9], které nespadají do působnosti směrnice. K nim patří:

„f) úvěrové smlouvy, kde je úvěr poskytnut bez úroků a jakýchkoli jiných poplatků, a úvěrové smlouvy, podle jejichž podmínek musí být úvěr splacen do tří měsíců a platí se pouze zanedbatelné poplatky;

[…]

j) úvěrové smlouvy, které se vztahují k bezplatně odložené platbě stávajícího dluhu;

[…]“

5. Článek 2 odst. 6 stanoví:

„Členské státy mohou stanovit, že pro úvěrové smlouvy, které stanoví možnost ujednání mezi věřitelem a spotřebitelem o odložení platby nebo metodách splácení, pokud je spotřebitel již v prodlení podle původní úvěrové smlouvy, se použijí pouze články 1 až 4, 6, 7 a 9, čl. 10 odst. 1, odst. 2 písm. a) až i), l) a r) a odst. 4 a články 11, 13, 16 a 18 až 32, jestliže [10]:

a) je pravděpodobné, že by tato ujednání mohla odvrátit případné soudní řízení týkající se tohoto prodlení, a

b) spotřebitel by tím nepodléhal méně výhodným podmínkám, než byly stanoveny v původní úvěrové smlouvě.

[…]“

6. Relevantní jsou následující vymezení pojmů v článku 3:

„a) ‚spotřebitelem‘ [se rozumí] fyzická osoba, která při operacích, na něž se vztahuje [směrnice 2008/48], jedná za účelem nesouvisejícím s její živností, podnikáním nebo povoláním;

6 — Body 18 a 19 odůvodnění.

7 — Bod 13, 16, 17 a 24 odůvodnění.

8 — Bod 26 odůvodnění.

9 — Viz čl. 2 odst. 2 písm. a) a b).

10 — Články 1 až 3 upravují předmět, oblast působnosti a definice (Kapitola I). Články 4 až 7 se týkají informací a postupů předcházejícím uzavření úvěrových smluv (Kapitola II). Článek 5 se týká předsmluvních informací (viz body 7 a 8 níže) a není uveden v čl. 2 odst. 6. Článek 9 zajišťuje, aby měli věřitelé z jiných členských států, než je stát, v němž se posuzuje úvěruschopnost spotřebitelů v případě přeshraničního úvěru, přístup k databázím používaným v tomto členském státě (Kapitola III). Články 10, 11, 13, 16 a 18 upravují informace a práva týkající se úvěrových smluv (Kapitola IV). Článek 19 upravuje výpočet roční procentní sazbu nákladů (Kapitola V) a články 20 a 21 se týkají věřitelů a zprostředkovatelů úvěru (Kapitola VI). Konečně články 22 až 28 a 29 až 32 stanoví prováděcí opatření (Kapitola VII) a přechodná a závěrečná ustanovení (Kapitola VIII).

b) ‚věřitelem' [se rozumí] fyzická nebo právnická osoba, která v rámci své živnosti, podnikání nebo povolání poskytuje nebo slibuje poskytnout úvěr;

c) ‚úvěrovou smlouvou' [se rozumí] smlouva, na jejímž základě věřitel poskytuje nebo slibuje poskytnout spotřebiteli úvěr ve formě odložené platby, půjčky nebo jiné podobné finanční služby, s výjimkou smluv o průběžném poskytování služeb nebo dodávání zboží stejného druhu, kdy spotřebitel za tyto služby nebo zboží po dobu jejich poskytování nebo dodávání platí ve splátkách;

[…]

f) ‚zprostředkovatelem úvěru' [se rozumí] fyzická nebo právnická osoba, která nejedná jako věřitel a která v rámci své živnosti, podnikání nebo povolání za odměnu, která může mít peněžitou podobu anebo jakoukoli jinou dohodnutou finanční podobu,

   (i) spotřebitelům předkládá nebo nabízí úvěrové smlouvy;

   (ii) pomáhá spotřebitelům v souvislosti s uzavřením úvěrové smlouvy prováděním jiných přípravných prací, než jsou činnosti uvedené v bodě i), nebo

   (iii) uzavírá úvěrové smlouvy se spotřebiteli jménem věřitele;

g) ‚celkovými náklady úvěru pro spotřebitele' [se rozumí] veškeré náklady, včetně úroku, provizí, daní a veškerých dalších poplatků, které spotřebitel musí zaplatit v souvislosti s úvěrovou smlouvou a které jsou věřiteli známy […]"

7. Článek 5 odst. 1 stanoví povinné informace, které mají být spotřebitelům poskytnuty před uzavřením smlouvy [11]. Stanoví: „S dostatečným předstihem před tím, než je spotřebitel vázán úvěrovou smlouvou nebo nabídkou, poskytne věřitel a případně zprostředkovatel úvěru spotřebiteli na základě věřitelem nabízených úvěrových podmínek a případně spotřebitelem vyjádřených preferencí a poskytnutých údajů informace potřebné ke srovnání různých nabídek, aby mohl spotřebitel učinit informované rozhodnutí, zda úvěrovou smlouvu uzavře. […]

Dotyčné informace zahrnují:

a) druh úvěru;

b) totožnost a poštovní adresu věřitele a případně totožnost a poštovní adresu zúčastněného zprostředkovatele úvěru;

c) celkovou výši úvěru a podmínky čerpání;

d) dobu trvání úvěrové smlouvy;

[…]

l) úrokovou sazbu použitelnou v případě opožděných plateb a podmínky pro její úpravu a veškeré případné poplatky z prodlení;

m) upozornění na důsledky opomenutí plateb;

11 — Tyto informace se poskytují na papíře nebo na jiném trvalém nosiči. Má se za to, že věřitelé splnili závazek poskytnout povinnou informaci dle čl. 5 odst. 1), pokud tuto informaci poskytli prostřednictvím formuláře standardních evropských informací o spotřebitelském úvěru uvedeného v příloze II směrnice 2008/48. Viz dále mé stanovisko ve věci Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:431, body 24 až 29.

[…]“

8. Dle článku 5 odst. 6 musí členské státy zajistit, aby věřitelé a případně zprostředkovatelé úvěru poskytli spotřebiteli náležité vysvětlení, aby byl schopen posoudit, zda navrhovaná úvěrová smlouva odpovídá jeho potřebám a finanční situaci, a to případně vysvětlením, mimo jiné, následků jeho prodlení se splácením [12].

9. V článku 21 jsou stanoveny některé povinnosti zprostředkovatelů úvěru. Členské státy musí zajistit, aby zprostředkovatel úvěru uvedl, zda pracuje výhradně s jedním nebo s více věřiteli nebo jako nezávislý makléř [13]. Zprostředkovatelé úvěru musí rovněž informovat spotřebitele o odměně za jejich služby a sdělit věřitelům podrobnosti o takové odměně [14].

Směrnice 2009/22

10. Účelem směrnice 2009/22/ES [15] je harmonizovat vnitrostátní úpravu žalob na zdržení se jednání, kterými jsou chráněny kolektivní zájmy spotřebitelů, s cílem zajistit řádné fungování vnitřního trhu. Do její působnosti spadá porušení vnitrostátní úpravy mající vliv na kolektivní zájmy spotřebitelů, kterou je implementována jedna ze směrnic uvedených v příloze 1 této směrnice [16]. Seznam zahrnuje směrnici 87/102/EHS [17], která byla nahrazena směrnicí 2008/48. „Oprávněný subjekt“ může podat žalobu na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů [18]. „Oprávněný subjekt“ je definován jako každý subjekt nebo organizace, které byly zřízeny řádně podle práva členského státu a mají oprávněný zájem zajistit dodržování ustanovení v článku 1 [19].

Směrnice 2014/17

11. Směrnice 2014/17/EU [20] si klade za cíl vytvoření unijního trhu hypotečních úvěrů s vysokou úrovní ochrany spotřebitele [21]. Zprostředkovatel úvěru je definován v čl. 4 odst. 5 obdobně jako v čl. 3 písm. f) směrnice 2008/48. Články 29 až 34 v kapitole 11 zavádí různé požadavky na výkon činnosti zprostředkovatelů úvěru a jmenovaných zástupců a dohled nad nimi [22].

12 — Článek 6 stanoví předsmluvní informační požadavky pro určité úvěrové smlouvy ve formě kontokorentu a pro určité specifické úvěrové smlouvy. Článek 7 stanoví, že povinnosti dle článku 5 a 6 se neuplatní vůči poskytovatelům zboží a služeb jednajícím jako úvěroví zprostředkovatelé na vedlejší činnost. Stejně tak není relevantní ani tady.

13 — Článek 21 písm. a).

14 — Článek 21 písm. b) a c).

15 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 23. dubna 2009 o **žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů** (Úř. věst. 2009, L 110, s. 30).

16 — Článek 1.

17 — Směrnice Rady ze dne 22. prosince 1986 pro sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru (Úř. věst. 1987, L 42, s. 48).

18 — Článek 2.

19 — Článek 3. Tyto subjekty zahrnují zejména nezávislé veřejnoprávní subjekty odpovědné za ochranu zájmů spotřebitele a organizace, jejichž účelem (v souladu s kritérii stanovenými vnitrostátními právními předpisy) je hájit tyto zájmy.

20 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 (Úř. věst. 2014, L 60, s. 34).

21 — Body 5 až 8 a 15 odůvodnění.

22 — Projednávaná žádost se *netýká* úvěrové smlouvy na nemovitost určenou k bydlení. Žalovaná v původním řízení se přesto ve svém písemném vyjádření odvolává na směrnici 2014/17.

Vnitrostátní právo

12. Směrnice 2008/48 je v Rakousku provedena Verbraucherkreditgesetz (zákon o spotřebitelském úvěru; dále jen „VKrG“). Ustanovení § 6 VKrG stanoví povinnost poskytnout předsmluvní informace podle článku 5 směrnice 2008/48. Tato povinnost se vztahuje také na úvěrové smlouvy, kde je platba odložena nebo probíhá ve splátkách (§ 25 VKrG). Tato právní úprava neomezuje aplikaci ve smyslu čl. 2 odst. 6 směrnice 2008/48.

13. V případě, že se dlužník dostane do prodlení se splácením úvěru, jsou následky upraveny v Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (rakouský občanský zákoník; dále jen „ABGB“). Ustanovení § 1333 uvádí:

„1) Náhrada škody, kterou dlužník dluží svému věřiteli v důsledku prodlení s úhradou peněžité pohledávky, musí být kompenzována zákonnými úroky […].

2) Nad rámec zákonných úroků může věřitel také požadovat náhradu jiné škody způsobené mu zaviněním dlužníka, zvláště nezbytné náklady na mimosoudní vymáhání nebo inkaso za předpokladu, že tyto jsou v rozumném poměru k uplatněnému nároku.“ [23]

Skutkový stav, řízení a předběžné otázky

14. Verein für Konsumenteninformation (sdružení pro informování spotřebitelů, Vídeň; dále jen „Verein“) je sdružení, které je oprávněno podávat žaloby na zdržení se jednání na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů pro účely směrnice 2009/22. Toto sdružení podalo žalobu na zdržení se jednání, kterou se domáhalo, aby bylo společnosti INKO, Inkasso GmbH, Linz (dále jen „Inko“), zakázáno uzavírat dohody o odložených platbách („dohoda o splácení“), za které si účtuje poplatky, aniž před tím poskytne spotřebitelům předsmluvní informace požadované v § 6 a 25 VKrG [24].

15. Inko nabízí věřitelům službu vymáhání pohledávek, pokud je dlužník v prodlení se splácením úvěrové smlouvy. Inko jedná vůči takovým dlužníkům jménem věřitele a nabízí jim dohodu o splácení. Dlužníkovi jsou dány 3 dny na výběr mezi splacením celého stávajícího dluhu a vyplněním předtištěného formuláře („dohoda o splátkách“), který musí být vrácen společnosti Inko. Na základě této dohody dlužník: i) uznává, že stávající dluh je splatný spolu s náklady vzniklými z jeho prodlení s placením podle původní smlouvy; ii) souhlasí se splátkovým kalendářem; iii) zavazuje se splatit dluh v měsíčních splátkách a iv) akceptuje, že platby, které provede, se nejprve započtou na splacení poplatků účtovaných Inko a poté na úhradu věřitelovy pohledávky a úroků. Poplatky a úrok („náklady spojené s vymáháním“) jsou odměnou společnosti Inko za její služby.

16. Verein tvrdí, že Inko musí před uzavřením takových dohod poskytnout dlužníkům povinné předsmluvní informace. Inko s tím nesouhlasí. Namítá, že dohody o splácení jsou uzavírány mezi dlužníkem a věřitelem. Inko není stranou těchto dohod a není proto povinna poskytovat jakékoliv předsmluvní informace. Jelikož dohody, jež Inko uzavírá jménem svých klientů, nevedou k odložení platby za úplatu, její činnost v každém případě nespadá do působnosti směrnice 2008/48.

23 — Sazba zákonných úroků je stanovena v § 1000 odst. 1) ABGB. Aktuálně činí 4 %.

24 — Předkládající soud uvádí, že sporné částky činí 30 500 EUR a 5 500 EUR.

17. Předkládající soud konstatuje, že Verein neprokázalo, že Inko účtovala úrok a poplatky, které by přesáhly částku splatnou věřitelům dle rakouského práva, kterou by věřitelé získali bez zásahu společnosti Inko, pokud by souhlasili s platbou ve splátkách. Verein bylo úspěšné v prvním stupni. Inko byla částečně úspěšná v odvolacím řízení. Obě strany se odvolaly k předkládajícímu soudu, který si přeje zjistit, zda ujednání společnosti Inko spadají do působnosti směrnice 2008/48, a předložil proto Soudnímu dvoru následující otázky:

„1. Působí společnost zabývající se vymáháním pohledávek, která v souvislosti s podnikatelským vymáháním pohledávek jménem svých klientů nabízí dlužníkům uzavření ujednání o splátkách, přičemž si za svou činnost účtuje poplatky, které musí nakonec hradit dlužníci, jako ‚zprostředkovatel úvěru' ve smyslu článku 3 písm. f) [směrnice 2008/48]?

2. V případě kladné odpovědi na otázku 1:

Je ujednání o splátkách, které je uzavřeno mezi [dlužníkem] a [jeho věřitelem] prostřednictvím společnosti zabývající se vymáháním pohledávek, ‚bezplatně odloženou platbou' ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. j) směrnice 2008/48, pokud se v něm [dlužník] zaváže pouze k placení stávajícího dluhu a úroků a nákladů, které by musel z důvodu svého prodlení v každém případě ze zákona platit – tedy i bez takového ujednání?"

18. Písemná vyjádření byla Soudnímu dvoru předložena sdružením Verein, společností Inko, francouzskou, německou a litevskou vládou, jakož i Evropskou komisí. Na jednání dne 25. února 2016 přednesli tito účastníci s výjimkou francouzské a litevské vlády svá stanoviska.

Posouzení

Úvodní poznámky

19. Původní řízení se týká kolektivní žaloby podané sdružením Verein obecně jménem spotřebitelů. Není zde proto žádná určitá původní dohoda, která by měla být zkoumána a nic, co by naznačovalo, zda by jakákoliv konkrétní původní dohoda spadala či nespadala do působnosti směrnice 2008/48. Stejně tak chybí informace, zda vymahači pohledávek jako Inko poskytují zboží a služby v rámci vedlejší činnosti, jak je stanoveno v článku 7 směrnice 2008/48.

20. Kvalifikace právních ujednání mezi věřiteli, dlužníky v prodlení a společnostmi zabývajícími se vymáháním pohledávek a pravidla, která se uplatní vůči těmto ujednáním, se různí napříč členskými státy. Pozice dle rakouského práva není zcela jasná. Sdružení Verein proto uvádí, že v případě, že dlužník uzavře dohodu o splátkách se společností zabývající se vymáháním pohledávek, nepohlíží se na něj jako na stranu, která porušila původní smlouvu, protože již není v prodlení se splácením. Inko se k tomuto bodu nevyjádřila. Domnívá se, že dle rakouského práva vymahači pohledávek nemohou podávat návrhy na zahájení řízení za účelem vymožení stávajících dluhů jménem věřitelů. Nejsou stranou původní smlouvy a nemohou nabýt stávající dluh z této smlouvy. Dle společnosti Inko jednají subjekty, které vymáhají stávající dluhy, pouze jako zástupci věřitelů.

21. Tyto otázky jsou předmětem vnitrostátního práva v rámci posouzení vnitrostátními soudy. Není třeba o nich rozhodnout, aby Soudní dvůr vydal rozsudek v této věci, která se týká toho, zda jsou takové dohody o splátkách, jako jsou dohody uzavřené společností Inko, úvěrovými smlouvami pro účely směrnice 2008/48. Tato ujednání podle mě spadají do definice „úvěrové smlouvy" v čl. 3 písm. c) této směrnice. Dohoda o splátkách je „odloženou platbou" nebo „jinou podobnou finanční službou" pro účely tohoto ustanovení, jestliže věřitel (dle původní smlouvy) poskytuje dlužníkovi doplňkový nebo nový úvěr v této formě prostřednictvím takových ujednání o splácení.

22. Článek 6 uvádí podrobné požadavky na předsmluvní informace uváděné v úvěrových smlouvách ve formě možnosti přečerpání a některých konkrétních úvěrových smluv. V předkládacím usnesení není uvedeno, zda předmětné úvěrové smlouvy spadají do působnosti tohoto ustanovení, a předkládající soud se na toto neptá. Nicméně ustanovení článku 5 se odráží v článku 6 a mé závěry ve vztahu k článku 5 se analogicky použijí i na článek 6 [25].

První otázka

23. Podstatou této otázky předkládajícího soudu je, zda společnost zabývající se vymáháním pohledávek, která za poplatek předkládá spotřebitelům jménem věřitelů dohody o splátkách za účelem splacení jejich stávajících dluhů, spadá do definice zprostředkovatele úvěru pro účely článku 3 písm. f) směrnice 2008/48.

24. Podle mého názoru spadá společnost zabývající se vymáháním pohledávek, která poskytuje takovou službu, do působnosti tohoto ustanovení.

25. Zaprvé tento výklad je podporován zněním článku 3 písm. f) [26]. Ten stanoví, že musí být splněny čtyři podmínky, aby osoba mohla být považována za zprostředkovatele úvěru pro účely směrnice 2008/48. Dotyčný subjekt musí: i) být fyzická nebo právnická osoba; ii) nesmí jednat jako věřitel; iii) jednat v rámci své živnosti, podnikání nebo povolání [a poskytovat služby uvedené v pododstavcích i) až iii) článku 3 písm. f)]; a iv) účtovat si za služby odměnu [27].

26. S výhradou ověření skutečností, které je na předkládajícím soudu, z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce a ze vzorové dohody společnosti Inko o splácení, která je součástí vnitrostátního spisu, vyplývá, že činnost společnosti Inko zahrnuje nabízení dohod o splátkách dlužníkům v prodlení u původní smlouvy. Článek 3 písm. f) zahrnuje následující činnosti zprostředkovatelů úvěru: „i) spotřebitelům předkládá nebo nabízí úvěrové smlouvy; ii) pomáhá spotřebitelům v souvislosti s uzavřením úvěrové smlouvy prováděním jiných přípravných prací, než jsou činnosti uvedené v bodě i); nebo iii) uzavírá úvěrové smlouvy se spotřebiteli jménem věřitele“. Toto znění je dostatečně široké k pokrytí činnosti společnosti Inko [28].

27. Zadruhé podle mého názoru je takový výklad v souladu s dvojím cílem, kterým je ochrana spotřebitele a vytvoření skutečného vnitřního trhu, jak jsou stanoveny ve směrnici 2008/48 [29].

28. Věřitelé a případně zprostředkovatelé úvěru jsou povinni poskytnout 19 povinných předsmluvních informací uvedených v článku 5 odst. 1 v dostatečném předstihu před tím, než je dlužník vázán úvěrovou smlouvou nebo nabídkou. Tento výčet zahrnuje informace týkající se dlužníkova postavení v případě, kdy je v prodlení se splácením dluhu [30]. Většina dlužníků při uzavírání smlouvy neočekává, že dojde k prodlení, a je známo, že ne všichni dlužníci dostatečně zkoumají následky prodlení stanovené v předsmluvních informacích. Tři dny uvedené ve vzorové smlouvě společnosti Inko nestačí k tomu, aby byl dlužník schopen posoudit svou pozici. Jestliže je dlužník konfrontován s možností splatit v plné výši stávající dluh nebo uzavřít dohodu o splátkách, je nepravděpodobné, že má

25 — Viz dále bod 54 níže.

26 — Viz rovněž body 16 a 17 odůvodnění.

27 — Viz bod 6 výše.

28 — Viz body 14 a 15 výše. Vzorová dohoda o splátkách byla společností Inko předložena v původním řízení. Dle této vzorové dohody dlužník souhlasí, že v případě jeho prodlení s jakoukoliv splátkou bude společnost Inko oprávněna obrátit se na jeho zaměstnavatele, aby získala platbu srážkou ze mzdy. Dlužník je také vyzván k tomu, aby souhlasil s tím, že bude splátky platit společnosti Inko přímým inkasem.

29 — Body 7 a 8 směrnice 2008/48.

30 — K povinným předsmluvním informacím uvedeným v čl. 5 odst. 1 směrnice 2008/48 patří: úrokové sazby v případě opožděných plateb a podmínky pro její úpravu a veškeré případné poplatky z prodlení [čl. 5 odst. 1 písm. l)], a upozornění na důsledky opomenutí plateb [čl. 5 odst. 1 písm. m)].

skutečnou volbu. Pokud by mohl snadno splatit nesplacenou částku (levnější varianta, neboť jeho odpovědnost za další náklady je omezena), nebyl by pravděpodobně v prodlení. Tři dny nestačí ani k tomu, aby dlužník mohl porovnat náklady na dohodu o splátkách s alternativními řešeními nabízenými jinými věřiteli.

29. Proto je podle mě více v souladu s cílem poskytnutí vysoké úrovně ochrany spotřebitele, aby byl zprostředkovatel úvěru povinen poskytovat informace uvedené v čl. 5 odst. 1, zvláště pokud tyto informace nejsou dodány věřitelem. Jinak přichází dlužník o ochranu, kterou má směrnice 2008/48 poskytovat [31]. Informace mají být poskytnuty dlužníkovi v dostatečném předstihu před tím, než se dohoda o splátkách stane závaznou, aby tak byla splněna povinnost dle čl. 5 odst. 1 [32]. Je tomu tak proto, že společnost zabývající se vymáháním pohledávek je osoba, která: i) dlužníkovi předkládá nebo nabízí dohodu o splátkách; nebo ii) provádí přípravné práce ve vztahu k této dohodě; nebo iii) uzavírá dohodu o splátkách jménem věřitelů ve smyslu článku 3 písm. f). Lhůta delší než tři dny nabízená společností je evidentně nutná k tomu, aby byla tato povinnost splněna. Dle čl. 5 odst. 1 má povinnost poskytnout předsmluvní informace „věřitel a případně zprostředkovatel úvěru“. To znamená, že informace by teoreticky mohly být poskytnuty věřitelem před tím, než dlužník akceptuje dohodu o splátkách. Nicméně nic nenasvědčuje tomu, že věřitelé ve skutečnosti tyto předsmluvní informace poskytují. (I kdyby je poskytovali, neměnilo by to zásadu, že zprostředkovatelé úvěru mají stejnou povinnost.)

30. Tento výklad je podpořen čl. 5 odst. 6, který vyžaduje, aby členské státy zajistily, aby věřitelé a zprostředkovatelé úvěru poskytli dlužníkům náležité vysvětlení, aby byli schopni posoudit faktory jako například důsledky prodlení v předsmluvní fázi. To je také v souladu s cílem podpořit odpovědné praktiky v průběhu všech fází úvěrového vztahu [33].

31. Je to rovněž v souladu s cílem vytvořit skutečný vnitřní trh, jelikož koncept zprostředkovatele úvěru by měl mít stejný význam ve všech členských státech. To znamená, že povinnost poskytnout předsmluvní informace se musí vztahovat na všechny subjekty poskytující takové služby vymáhání pohledávek, jako jsou služby nabízené společností Inko.

32. Inko tvrdí, že zprostředkovatel úvěru přivádí dohromady věřitele a dlužníky. Vymahači pohledávek nemohou být podle ní zprostředkovateli úvěru, jejich aktivity jsou spojeny s úvěrovou smlouvou, která existuje před tím, než vymahač pohledávek nabídne dohodu dlužníkovi. Povinnosti dle článku 21 směrnice 2008/48 (nazvaného „Některé povinnosti zprostředkovatelů úvěru vůči spotřebitelům“) se proto nemohou vztahovat na společnost zabývající se vymáháním pohledávek. Inko dodává, že definice zprostředkovatele úvěru v čl. 4 odst. 5 směrnice 2014/17 je obdobná definici ve směrnici 2008/48 a tato dvě ustanovení by měla být vykládána obdobně. Je zřejmé z kontextu směrnice 2014/17, že aktivity společností zabývajících se vymáháním pohledávek nejsou zahrnuty do ustanovení upravujících aktivity zprostředkovatelů úvěru v této směrnici. Společnost Inko konečně argumentuje, že rozsah článku 3 písm. f) by byl příliš široký, pokud by byl vykládán tak, že se má uplatnit vůči vymahačům pohledávek. Pokrýval by pak profesní činnost, která neměla být nikdy upravena ve směrnici 2008/48, a sice činnost advokátů, kteří jsou oprávněni v Rakousku působit jako vymahači pohledávek.

31 — Viz například společné cíle v bodech 7 až 9 odůvodnění.

32 — Viz body 18 a 19 odůvodnění.

33 — Viz bod 26 odůvodnění.

33. Podle mě je „zprostředkovatel úvěru“ obecný pojem, který zahrnuje několik druhů činností [34]. Různé členské státy definují tento pojem různými způsoby a uplatňují je na různé druhy podnikání [35]. Je pravda, že vymáhání pohledávek není činností spojenou s obvyklejším typem zprostředkovatele úvěru (například makléř spotřebitelských úvěrů). Nicméně takoví makléři jsou pouze jedním typem zprostředkovatele úvěru zmíněným v článku 21 směrnice 2008/48. Podle tohoto ustanovení je zprostředkovatel úvěru povinen uvést, zda pracuje výhradně s jedním nebo s více věřiteli nebo jako nezávislý makléř, uvést informace o (případném) poplatku účtovaném za jeho služby a informovat věřitele o tomto poplatku pro účely výpočtu roční procentní sazby nákladů („RPSN“). Je logické, že tyto povinnosti se stejně tak vztahují na vymahače pohledávek nabízející dohody o splátkách, kteří pracují pro klienty a účtují si poplatky za své služby [36].

34. Směrnice 2014/17 zavádí společný rámec pro dohody týkající se smluv o spotřebitelském úvěru, které jsou zajištěny zástavním nebo jiným právem k nemovitosti určené k bydlení. To s sebou nese zvláštní režim pro zprostředkovatele úvěru [37]. Bez ohledu na podobnost definice „zprostředkovatel úvěru“ v čl. 4 odst. 5 směrnice 2014/17 a v článku 3 písm. f) směrnice 2008/48, z toho nevyplývá, že prvně uvedené ustanovení omezuje rozsah posledně uvedeného ustanovení. Směrnice 2008/48 se nevztahuje na úvěrové smlouvy zajištěné hypotékou nebo jejichž účelem je nabytí nebo zachování vlastnických práv [čl. 2 odst. 2 písm. a) a b)]. Z mého pohledu nemůže být to, zda je společnost zabývající se vymáháním pohledávek schopná splnit povinnosti dle kapitoly 11 směrnice 2014/17 relevantní pro účely určení smyslu článku 3 písm. f) směrnice 2008/48. Společnost Inko tvrdila, že extenzivní výklad by vedl k tomu, že na advokáty, kteří neposkytují služby vymáhání pohledávek, by se přesto vztahovala směrnice 2008/48. Na to však lze jednoduše odpovědět tak, že advokáti, kteří nabízí právní poradenství, neplní funkce uvedené v článku 3 písm. f) bodech i) až iii) [38].

35. Konečně litevská vláda (která navrhuje odpovědět pouze na první otázku) se domnívá, že pro účely článku 3 písm. f) musí zprostředkovatel úvěru vyvinout činnost před uzavřením úvěrové smlouvy. Správa stávajících pohledávek není spojena s návrhem nebo přípravou původní smlouvy.

36. S tímto pohledem nesouhlasím. Zaprvé článek 3 písm. f) neuvádí, že k činnosti zprostředkovatele úvěru musí dojít před tím, než je úvěrová smlouva uzavřena. Je více v souladu se zněním a cíli směrnice 2008/48 neomezovat pojem „zprostředkovatel úvěru“ tímto způsobem. Povinnost poskytovat informace platí po celou dobu trvání smlouvy a zvláště, pokud byla dlužníkovi nabídnuta finanční dohoda, která spadá do definice úvěrové smlouvy dle článku 3 písm. c) směrnice 2008/48 [39]. Zadruhé příslušná dohoda zde není původní smlouvou mezi věřitelem a dlužníkem. Je to dohoda o splátkách sjednaná vymahačem pohledávek, což je klíčové [40]. Jelikož nelze z ničeho dovodit, zda původní smlouvy spadají do působnosti směrnice 2008/48, nelze předpokládat, že dlužníci získají předsmluvní informace před tím, než se takové smlouvy stanou závaznými. Pokud nejsou takové subjekty jako Inko zprostředkovateli úvěru ve smyslu článku 3 písm. f), neplatí povinnost poskytovat informace před tím, než se dohoda o splátkách stane závaznou. To znamená, že dlužníci by neměli prospěch z ochrany

34 — Viz návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o harmonizaci právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelských úvěrů, COM(2002) 443 final (Úř. věst. 2002, C 331 E, s. 200) („původní návrh“). Pojem zprostředkovatel úvěru je zde popsán jako: „obecný pojem, který může zahrnovat několik druhů činností a několik kategorií zprostředkovatele“ (na straně 8, *neoficiální překlad*).

35 — Viz dokument Generálního ředitelství pro vnitřní trh a služby nazvaný: „*Study on Credit Intermediaires in the Internal Market*“ z 15. ledna 2009, body 3.20 až 3.23.

36 — Viz článek 21 písm. a) a b). RPSN je definována v článku 3 i) směrnice 2008/48 jako celkové náklady úvěru.

37 — Viz zvláště články 29 až 34 v kapitole 11 směrnice 2014/17.

38 — Viz dále strana 9 původního návrhu, kde se uvádí: „Advokáti a notáři nejsou v zásadě zahrnuti ani v případě, že se na ně spotřebitelé obrátí z žádostí o radu ohledně rozsahu úvěrové smlouvy, nebo když poskytují pomoc při sepisování smlouvy nebo při jejím ověření, jestliže je jejich role omezena na poskytování právního poradenství a nesměřují své klienty k dílčím věřitelům“.

39 — Viz bod 24 odůvodnění.

40 — Viz bod 21 výše.

podle směrnice 2008/48, protože by se jim nedostalo předsmluvních informací v žádné fázi tohoto procesu a zvláště při uzavírání úvěrových smluv s odloženými platbami. Z vysvětlení podaného předkládajícím soudem v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se v každém případě jeví, že činnost společnosti Inko začíná před tím, než dlužník uzavře tyto dohody[41].

37. Proto mám za to, že společnost zabývající se vymáháním pohledávek, která za poplatek předkládá spotřebitelům jménem věřitelů dohody o splátkách za účelem splacení jejich stávajících dluhů, je zprostředkovatelem úvěru pro účely článku 3 písm. f) směrnice 2008/48.

Druhá otázka

38. Pokud dlužník uzavře dohodu o splátkách a zaváže se zaplatit stávající dluh včetně nákladů a úroků z prodlení plynoucích z jeho prodlení se splácením podle původní smlouvy (nebo příslušné vnitrostátní úpravy), spadá taková dohoda mimo působnost směrnice 2008/48, protože jde o úvěrovou smlouvu, která se vztahuje k „bezplatně odložené platbě stávajícího dluhu“ pro účely čl. 2 odst. 2 písm. j)?

39. Německá vláda tvrdí, že ujednání, na základě kterého dlužník platí poplatek, nemůže být považováno za bezplatné ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. j) směrnice 2008/48 ani v případě, že náklady spojené s vymáháním pohledávky dle dohody o splátkách nejsou vyšší než náklady dle původní smlouvy. Náklady stanovené v původní smlouvě jsou poplatky pro účely čl. 2 odst. 2 písm. j). Z pohledu francouzské vlády (která odpovídá pouze na druhou otázku) vedou dohody o splátkách dodatečných nákladům na straně dlužníků, pokud: i) dle takové dohody dlužník platí více, než by platil, kdyby splácení bylo sjednáno jinými prostředky; a ii) náklady vymahače pohledávky nese přímo nebo nepřímo dlužník. Komise tvrdí, že je třeba určit, zda dlužník musí platit vyšší poplatky na základě dohody o splátkách, než by musel platit v případě neexistence takové dohody.

40. Co je myšleno slovem „bezplatně“ v čl. 2 odst. 2 písm. j) směrnice 2008/48? Spadají ujednání společnosti Inko do působnosti tohoto ustanovení?

41. Výraz „bezplatně“ v čl. 2 odst. 2 písm. j) směrnice 2008/48 není definován. Podle všeho je v souladu s legislativním schématem, aby byl vykládán konzistentně se slovním spojením „bez úroku a jakýchkoliv jiných poplatků […]“ v čl. 2 odst. 2 písm. f)[42]. Slovo „poplatek“ musí být také vykládáno v souladu s definicí „celkových nákladů úvěru pro spotřebitele“ v článku 3 písm. g). Tato definice je extenzivní, neboť zahrnuje „veškeré náklady, včetně úroku, provizí, daní a veškerých dalších poplatků, které spotřebitel musí zaplatit v souvislosti s úvěrovou smlouvou a které jsou věřiteli známy“ Je dostatečně široká na to, aby zahrnovala náklady na vymáhání vzniklé v případě, že je dlužník v prodlení podle původní smlouvy, ať už jsou tyto náklady účtovány samotným věřitelem nebo vymahačem pohledávek jednajícím jeho jménem.

42. Cílem čl. 2 odst. 2 písm. j) je vyjmout z působnosti směrnice 2008/48 úvěrové smlouvy, u nichž dlužník neplatí dodatečné náklady za poskytnuté úvěrové služby. Slovo „bezplatně“ musí být vykládáno v souladu s jeho obvyklým smyslem v běžném jazyce, s přihlédnutím ke kontextu, ve kterém jsou použity, a cílům, které sleduje právní úprava, jejíž součástí je[43]. Otázkou proto je, zda jsou předmětné dohody o splátkách pro dlužníka bez nákladů. Velmi zjednodušeně řečeno: jsou takové dohody zdarma?

41 — Viz bod 15 výše.

42 — Bod 13 odůvodnění stanoví, že směrnice 2008/48 by se neměla vztahovat na některé druhy úvěrových smluv, u nichž se platí pouze zanedbatelné poplatky. Původní návrh obsahoval výjimky pro dohody s odloženými platbami nebo obdobnými finančními službami, například pro platební nebo debetní karty, u nichž jsou tyto transakce bezplatné a proběhly do tří měsíců. Nebyl zde žádný ekvivalent k čl. 2 odst. 2 písm. j), který byl vložen do upravené verze návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o smlouvách o spotřebitelském úvěru a změně směrnice Rady 93/13/ES [COM(2005) 483 final].

43 — Viz rozsudek ze dne 5. července 2012, Content Services, C-49/11, EU:C:2012:419, bod 32.

43. Náklady spojené s vymáháním pohledávek v případě prodlení by měly být sjednány v původní úvěrové smlouvě [44]. Není pro věřitele neobvyklé přenést proces vymáhání pohledávek na třetí osobu, protože je to pro ně efektivnější, než kdyby vymáhali stávající dluhy sami. Jelikož s sebou vymáhání dluhu nese náklady, za které je dlužník odpovědný v případě prodlení dle původní smlouvy, tento proces nemůže být popsán jako bezplatný pro dlužníky. Inko nepopírá, že za své služby účtuje poplatek. Tyto služby proto také nemohou být popsány jako bezplatné. První otázkou je, zda ujednání, která Inko sjednává s dlužníky jménem věřitelů, vedou k nákladům pro dlužníka pro účely článku 3 písm. g) směrnice 2008/48. Ze vzorové dohody o splátkách založené do spisu vnitrostátního soudu vyplývá, že dlužník vskutku nese náklady vymáhání dluhu [45].

44. Vzorový formulář dohody uvádí informace včetně: i) věřitelovy pohledávky a nákladů (98,75 EUR); ii) poplatků, které Inko účtuje, pokud souhlasí jednat ve prospěch věřitele a které činí: 15,65 EUR (poplatek za zpracování), 14,28 EUR (první upomínka), 9,36 EUR (poplatek za dokumentaci) – mezisoučet: 39,29 EUR; a iii) výše nového dluhu 138,04 EUR (součtem 39,29 EUR a 98,75 EUR). Kromě toho jsou zde další poplatky: úrok: 0 EUR [46], měsíční náklady na vedení spisu (3,12 EUR za měsíc), 15,96 EUR za upomínku a 45 EUR za náklady na vymáhání – celkem, 64,08 EUR [47].

45. Inko nenabízí dohodu, která by byla bezplatná. To s sebou nese finanční důsledky, o nichž by dlužníci měli mít možnost učinit informované rozhodnutí.

46. Záleží pro účely čl. 2 odst. 2 písm. j) na tom, zda dlužník platí náklady dohody o splátkách věřiteli, který potom platí vymahači dluhů, nebo zda platí přímo vymahači dluhů?

47. Podle mého názoru na tom nezáleží.

48. Z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce a z informací z vnitrostátního soudního spisu se jeví, že v původním řízení je za tuto platbu dle původní úvěrové smlouvy (přinejmenším nepřímo) odpovědný dlužník [48].

49. Musí být předmětné náklady vyšší než náklady splatné podle původní úvěrové smlouvy, pokud je dlužník v prodlení, aby dohoda spadala mimo působnost čl. 2 odst. 2 písm. j) [49]?

50. Podle mne je třeba na tuto otázku podat zápornou odpověď.

51. Taková podmínka, která není v čl. 2 odst. 2 písm. j) uvedena, je podle mého názoru v rozporu s cílem směrnice 2008/48 spočívajícím v ochraně spotřebitele. Regulační technika použitá v celé této směrnici je koncipována tak, že spotřebitel, který je řádně a úplně informován, má lepší postavení k tomu, aby nesl odpovědnost za své úvěrové dohody, které uzavře [50].

52. Předkládající soud se táže, zda má výklad čl. 2 odst. 2 písm. j) vliv na aplikaci čl. 2 odst. 6 směrnice 2008/48.

44 — Viz například čl. 5 odst. 1 písm. l) směrnice 2008/48.

45 — Viz body 16 a 27 výše.

46 — Toto číslo může samozřejmě v průběhu vztahu narůstat.

47 — Je třeba připomenout, že poplatky se mohou zvýšit. Závisí to na počtu upomínek, které jsou vydány. Stručně řečeno, první sada poplatků činí zhruba 40 % pohledávky věřitele. Ve vzorovém formuláři, v němž výše pohledávky a nákladů věřitele činila 98,75 EUR, činí další poplatky cca 65 % pohledávky věřitele. Uvedená čísla jsou pouze ilustrativní. Výše poplatků účtovaných Inko v poměru ke stávajícímu dluhu v každém případě jasně závisí na výši tohoto dluhu.

48 — Viz bod 44 výše.

49 — Viz bod 17 výše.

50 — Viz body 24 a 26 odůvodnění. Viz dále rozsudek ze dne 18. prosince 2014 ve věci CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, bod 21.

53. Podle mého názoru nemá. Tato dvě ustanovení zavádějí různé režimy. Článek 2 odst. 2 písm. j) není dispozitivní, vylučuje z působnosti směrnice 2008/48 dohody, v jejichž případě dlužníci získají úvěr zdarma.

54. Členské státy si naopak mohou zvolit, zda se má nebo nemá použít mírnější regulační režim zavedený čl. 2 odst. 6 [51]. Podle tohoto ustanovení mohou rozhodnout, že pouze některé články směrnice 2008/48 se vztahují na úvěrové smlouvy, které stanoví možnost ujednání mezi věřitelem a spotřebitelem o odložení platby nebo metodách splácení [52], pokud je spotřebitel již v prodlení podle původní úvěrové smlouvy, jestliže je pravděpodobné, že by tato ujednání mohla odvrátit případné soudní řízení týkající se tohoto prodlení a spotřebitel by tím nepodléhal méně výhodným podmínkám, než byly stanoveny v původní úvěrové smlouvě. Článek 6 (který se vztahuje mimo jiné na „úvěrovou smlouvou nebo nabídku týkající se úvěrové smlouvy“ ve smyslu čl. 2 odst. 6) stanoví seznam povinných informací, které věřitel a případně zprostředkovatel úvěru musí poskytnout v dostatečném předstihu spotřebiteli před tím, než smlouvu uzavře. Jelikož Rakousko nevyužilo tuto možnost poskytovanou čl. 2 odst. 6, pro spor v původním řízení zůstává relevantní článek 5 [53].

55. Mám proto za to, že v případě, že původní úvěrová smlouva uvádí, že dlužník ponese náklady na vymáhání pohledávek v případě prodlení, a dlužník následně s věřitelem uzavře dohodu o splátkách dle dohody s vymahačem pohledávek, taková dohoda není úvěrovou smlouvou, která se vztahuje k bezplatně odložené platbě stávajícího dluhu, pro účely čl. 2 odst. 2 písm. j) směrnice 2008/48, a to ani v případě, že dlužník již nese odpovědnost za zaplacení nákladů na vymáhání pohledávek podle původní úvěrové smlouvy nebo musí zaplatit tyto náklady podle vnitrostátní právní úpravy.

Závěry

56. S ohledem na výše uvedené jsem toho názoru, že Soudní dvůr by měl odpovědět na otázky položené Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko) následovně:

— Společnost zabývající se vymáháním pohledávek, která za poplatek předkládá spotřebitelům jménem věřitelů dohody o splátkách za účelem splacení jejich stávajících dluhů, je zprostředkovatelem úvěru pro účely článku 3 písm. f) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS.

— Pokud původní úvěrová smlouva uvádí, že dlužník ponese náklady na vymáhání pohledávek v případě prodlení, a dlužník následně s věřitelem uzavře dohodu o splátkách dle dohody s vymahačem pohledávek, taková dohoda není úvěrovou smlouvou, která se vztahuje k bezplatně odložené platbě stávajícího dluhu, pro účely čl. 2 odst. 2 písm. j) směrnice 2008/48, a to ani v případě, že dlužník již nese odpovědnost za zaplacení nákladů na vymáhání pohledávek podle původní úvěrové smlouvy nebo musí zaplatit tyto náklady podle vnitrostátní právní úpravy.

51 — Článek 2 odst. 6 směrnice 2008/48 byl vložen, když byla směrnice projednávána v Radě; viz strana 3 Sdělení Komise Evropskému parlamentu v souladu čl. 251 odst. 2 druhým pododstavcem Smlouvy o ES ke společnému postoji Rady k přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady o smlouvách o spotřebitelském úvěru, COM(2007) 546 final ze dne 21. září 2007.

52 — Viz bod 5 výše.

53 — Viz bod 22 výše.